

# JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

## **Az apaság vélelmének megdöntése nemperes eljárásban**

Szerző:

**Zahoránszkyné dr. Ungvári Ilona Mercedes**

2015. május 15.

Az apaság vélelemének megtámadására abban az esetben, amikor a vélelmezett apa nem a gyermek biológiai apja és a gyermek fogantatására természetes úton került sor mind a Csjt. mind a Ptk. lehetőséget ad.

A házassági köteléken alapuló vélelmet a Ptk. 4:99. § szabályozza:

„(1) A gyermek apjának - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - azt a férfit kell tekinteni, akivel az anya a gyermek fogamzási idejének kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő vagy annak legalább egy része alatt házassági kötelékben állt. A házasság érvénytelensége az apaság vélelmét nem érinti.

(2) A vélelmezett fogamzási idő a gyermek születésének napjától visszafelé számított száznyolcvankettedik és háromszázadik nap között eltelt idő, mind a két határnap hozzászámításával. Bizonyítani lehet, hogy a gyermek fogamzása a vélelmezett fogamzási idő előtt vagy után történt.”

A törvény rendelkezéseire figyelemmel gyermek apjának azt a férfit kell tekinteni, aki a gyermek fogamzási idejének kezdetétől, ami a gyermek születésétől visszafelé számított háromszázadik nap a gyermek születéséig vagy annak egy része alatt házassági kötelékben állt. Sok esetben a házasság a fent jelzett időtartam alatt már csak de jure, jogi értelemben áll fenn. A házasfelek között az életközösség korábban megszűnt, egy háztartásban elkülönülve, vagy külön váltan élnek, már a házasság felbontás iránti per is folyamatban van. Olyan esetre is nem ritkán van példa, amikor a házasfelek már évek óta különváltan élnek, különböző városban esetleg országban, azonban a házassági kötelék felbontása iránti eljárást nem folytatták le. A házassági kötelék jogilag még fennáll a felek között, azonban új kapcsolatot létesítenek, esetlegesen élettársi kapcsolatot is kialakítanak új partnerükkel. A kapcsolatból gyermek születik, akit a felek sok esetben terveznek, együtt várnak és a gyermek biológiai apja teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot kíván tenni. A törvény 4:99. § (1) meghatározottak szerint azonban a gyermek apjának az anya házastársát vagy volt házastársát kell tekinteni amennyiben a gyermek fogamzási idejének kezdetétől a gyermek születéséig eltelt idő, vagy

annak egy része alatt az anyával házassági kötelékben áll. A gyermek biológiai apja addig nem tehet teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot, ameddig a vélelmezett apai jogállás nem dőlt meg.

A Csjt. szabályai szerint amennyiben az anya és a biológiai apa a gyermek születését megelőzően nem kötött házasságot, a bírói út igénybe vételével, peres eljárás keretében volt kizárólagosan mód az apaság vélelmének megdöntésére, és a peres eljárás befejezését követően az apai elismerő nyilatkozat megtételére. A várandós anya igyekezett a házassága felbontása iránti eljárást gyorsan lefolytatni, néha engedmények árán is. Amennyiben arra lehetőség volt az anya és a gyermek biológiai apja a gyermek megszületése előtt házasságot kötött, melyre figyelemmel a gyermek születési anyakönyvi kivonatában már a biológiai apa került feltüntetésre, ezzel elkerülhetővé vált az elhúzódo eljárás. A Ptk. rendelkezései azonosak a leírtak vonatkozásában. A 4:99 §. (3) bekezdésében szabályozott esetben, amennyiben a gyermek anyja a házasságának megszűnése után újabb házasságot köt, az apaság vélelmének megdöntésére nincs szükség, az anya új házassága alatt született gyermek apjának akkor is az új férjet kell tekinteni, ha a korábbi házasság megszűnése és a gyermek születése közt háromszáz nap nem telt el.

A gyakorlatban az esetek nagy részében nincs vita a felek között, mindhárom fél a vélelmezett apa, az anya, a biológiai apa együttesen akarja rendezni az apaság kérdését. A vélelmezett apa, akinek a kapcsolata csak jogilag állt fenn az anyával nem kívánja az apai jogállás fenntartását figyelemmel arra, hogy nem ő a gyermek vér szerinti apja. Az anya és a gyermek vér szerinti apja azonban lehetőség szerint minél hamarabb rendezni kívánják az apaság kérdését oly módon, hogy a gyermek biológiai apja legyen a gyermek apjaként feltüntetett személy. Az apaság vélelmének megdöntése iránti per folyamán a bíróság a bizonyítási eljárás keretében a vélelmezett apát, az édesanyát és a vér szerinti apát hallgatja meg.

2014. március 15. napján hatályba lépett a Ptk. 4:114. §-ban szabályozott új rendelkezés, melynek értelmében lehetőség van egy egyszerűbb eljárás keretében az apaság vélelmének megdöntésére. Az előírt feltételek együttes fennállása esetén lehetőség van nemperes eljárás keretében, a gyakorlatban egy személyes meghallgatás során az apaság vélelmének megdöntésére és a

teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat megtételére. A törvény ezen rendelkezése lényegesen megkönnyíti és lerövidíti az eljárás menetét. A Ptk. 32. § -ban foglaltakra figyelemmel az Ptk. apaság megtámadására vonatkozó rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha az apaság megtámadására irányuló kérelmet a Ptk. hatálybalépése, 2014. március 15. napját követően nyújtották be. A törvény hatályba lépése óta eltelt idő alatt az eljárás a gyakorlatban a felek által is egyre ismertebb és elterjedtebb formává vált.

A peres eljárás mellőzésére és az új nemperes eljárás alkalmazására a törvényben szabályozott feltételek együttes fennállása esetén van kizárólagosan mód. Az apaság vélelmének megdöntése iránt kizárólag abban az esetben mellőzhető a peres eljárás amennyiben az apaság vélelme az anya házassága alapján áll fenn, és az életközösség a házastársak között legalább háromszáz napja megszűnt, továbbá ha a vér szerinti apa a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal kívánja magáénak elismerni.

4:114. § (1) „Nincs szükség az apaság vélelmének megdöntése iránti perindításra, ha az apaság vélelme az anya házassága alapján áll fenn, a házastársak életközössége legalább háromszáz napja megszűnt, és az a férfi, akitől a gyermek ténylegesen származik, a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal a magáénak kívánja elismerni.”

A Ptk 4:107. § szabályozza az apasági vélelem megtámadásának okait. Az 1. §. értelmében „ Az apaság vélelmét azon az alapon lehet megtámadni, hogy az, akit a vélelem alapján apának kell tekinteni, a gyermek anyjával a fogamzás idejében nemileg nem érintkezett vagy a körülmények szerint egyébként lehetetlen, hogy a gyermek tőle származik.”

Az apasági vélelem megtámadásának egyéb eseteiben így abban az esetben, amikor az apaság vélelme teljes hatályú apai elismerő nyilatkozaton alapul, vagy ha a származás reprodukciós eljárás következménye, ezen egyszerűsített eljárás nem alkalmazható.

A nem peres eljárás kizárólag a felek közös kérelme alapján folyhat. A kérelmet a feleknek közösen kell előterjeszteniük, mindhárom fél aláírásának szerepelnie kell rajta. Az eljárás során

mindhárom fél kérelmező, nincsen felperes és alperes, kérelmező és kérelmezett. A kérelemben az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmen kívül annak is szerepelni kell, hogy az apaság kérdését ugyanezen eljárás során teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal kívánják rendezni. Szükségszerű és nem mellőzhető az, hogy a gyermek biológiai apja vállalja az apai elismerő nyilatkozat megtételét.

4:114. §. (2) „Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a bíróság nemperes eljárásban a vélelmezett apa, az anya és a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal magáénak elismerni kívánó férfi közös kérelmére megállapítja, hogy a gyermeknek nem az anya férje vagy volt férje az apja. Az apaság kérdését ugyanebben az eljárásban teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal kell rendezni.”

A Ptk. 4:101. §-ban szabályozott apai elismerő nyilatkozaton alapuló vélelem és a 4:102. §-ban szabályozott teljes hatályú elismerés alaki feltételei és hatálya jelen eljárás során is irányadó.

Kiemelendő a 4:101 §. (1) bekezdésében foglalt azon rendelkezés, „...ha az apaság vélelme megdőlt, a gyermek apjának kell tekinteni azt a férfit, aki a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal a magáénak ismerte el.”

A 4: 101 §. (2) bekezdésben foglaltakra figyelemmel az apai elismerő nyilatkozatot tevő férfinek legalább tizenhat évvel idősebbnek kell lennie, mint a gyermek. Apai elismerő nyilatkozatot csak személyesen lehet tenni, korlátozottan cselekvőképes kiskorú, vagy ezen jognyilatkozata tekintetében részlegesen korlátozott személy nyilatkozata érvényességéhez törvényes képviselője hozzájárulása szükséges. Amennyiben a törvényes képviselő a nyilatkozattételben tartósan akadályozott, vagy a hozzájárulást nem adja meg, azt a gyámhatóság hozzájárulása pótolhatja.

Az apai elismerő nyilatkozat teljes hatályához a 4: 101 §. (5) bekezdésben foglalt feltételek fennállása szükséges. „ Az apai elismerő nyilatkozat teljes hatályához szükséges az anyának, a kiskorú gyermek törvényes képviselőjének és - ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte - a

gyermeknek a hozzájárulása. Ha az anya a gyermek törvényes képviselője, a hozzájárulást e minőségében is megadhatja, kivéve, ha az anya és a gyermek között érdekellentét áll fenn. Ebben az esetben a gyámhatóság a kiskorú gyermek törvényes képviselőjére eseti gyámot rendel. Ha az anya vagy a gyermek nem él vagy nyilatkozatában tartósan gátolva van, a hozzájárulást a gyámhatóság adja meg.”

Az apaság megdöntése iránti per megindítására vonatkozó határidőket a Ptk. 4:111. § részletesen szabályozza.

„(1) Az apaság véelmének megdöntése iránti pert a kiskorú gyermek és az anya a gyámhatóság hozzájárulásával a kiskorú gyermek hároméves koráig indíthatja meg. A többi jogosult az apasági vélelem keletkezésétől számított egy év alatt támadhatja meg az apaság véelmét.

(2) Ha a vélelmezett apa a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot tévedés, megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés hatása alatt tette meg, a vélelem megdöntése iránt a tévedés, megtévesztés felismerésétől, jogellenes fenyegetés esetén a kényszerhelyzet megszűnésétől számított egy éven belül indíthat pert.

(3) Ha az (1)-(2) bekezdés alapján a perindításra a gyermek a nagykorúvá válásáig nem került sor, az ezt követő egy éven belül a gyermek önállóan jogosult a perindításra.

(4) Az a jogosult, aki a megtámadás alapjául szolgáló tényről a rá megállapított határidő kezdete után szerzett tudomást, a tudomásszerzéstől számított egy év alatt támadhatja meg az apaság véelmét.”

A Ptk. 4:114. § által szabályozott rendelkezés a megtámadási határidők vonatkozásában is könnyít, figyelemmel arra, hogy a fentiekben részletesen körülírt határidők jelen eljárás esetében nem alkalmazandók.

Az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény rendelkezéseire figyelemmel az 1952. évi III. törvény a Polgári perrendtartás kiegészült a XVI/A az apaság véelmének megdöntése nemperes eljárásban fejezettel, mely ugyancsak 2014. március 15. napján lépett hatályba. A Ptk 4:114. §-ban meghatározott nemperes

eljárás szabályait a polgári perrendtartás ezen fejezete szabályozza.

A felek egyező álláspontjára figyelemmel az eljárás gyors és egyszerű befejezése cél. A Polgári perrendtartás rendelkezéseire figyelemmel az apaság véelmének megdöntése iránti kérelmet más kérelemmel összekapcsolni nem lehet, így nincs lehetőség arra, hogy az apaság véelmének megdöntése iránti kérelemmel, esetleges egyező előadás esetén is összekapcsolható legyen egyéb további bizonyítási eljárás lefolytatását igénylő kérelem, például a Ptk. 4:113. §. -ban szabályozott névviselési és kapcsolattartás iránti kérelem. Az eljárás során nincs lehetőség továbbá szünetelésnek. Amennyiben a felek között bármely kérdésben vita merül fel, az peres eljárás igénybe vételével rendezhető.

A gyakorlatban a kérelem gyorsabb elbírálását eredményezi továbbá az, hogy bírósági titkár is eljárhat, így hamarabb kerülhet sor a meghallgatás kitűzésére, az eljárás lefolytatására.

Az illetékességi szabályokra a Pp. 301/B. § (1) bekezdése ad pontos iránymutatást. Az általános illetékességi szabályoktól eltérően az eljárás lefolytatására az a bíróság illetékes ahol a gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye, továbbá amelyek területén az anya lakóhelye, ennek hiányában a belföldi tartózkodási helye található. Az eljárás a gyermek családjogi státusára vonatkozik, így a gyermek lakóhelyéhez, tartózkodási helyéhez, továbbá az anya lakóhelyéhez, tartózkodási helyéhez, kötött illetékesség célszerű, figyelemmel arra, hogy a gyermek rendszerint az anyjával él együtt esetleg már a vér szerinti apával közös háztartásban. Amennyiben az illetékesség a leírtak alapján nem állapítható meg az eljárásra a Budai Központi Kerületi Bíróság az illetékes.

A bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet - mint az már a korábbiakban is feltüntetésre került - a feleknek közösen kell előterjeszteniük. A döntésre irányuló kérelmen kívül a beadványnak az alábbiakat kell tartalmaznia.

A kérelemben meg kell jelölni az illetékes bíróságot és azt, hogy az illetékesség mi alapján állapítható meg. A kérelmezőknek fel kell tüntetniük saját és amennyiben van ilyen a képviselő nevét,

lakóhelyét, és azt, hogy mi a kérelmező jogosultságának jogcíme.

A kérelem a gyermek születése előtt is előterjeszthető, azonban a kérelem elbírálására csak a gyermek megszületése után kerülhet sor. Amennyiben a gyermek a kérelem beadásának időpontjában még nem született meg, szakorvosi igazolást kell csatolni a születés várható időpontjáról. A gyermek születése után előterjesztett kérelem esetén be kell jelenteni a gyermek nevét, lakóhelyét, születési idejét, törvényes képviselője nevét és lakóhelyét, valamint csatolni kell a gyermek eredeti vagy hitelesített a születési anyakönyvi kivonatát.

A feleknek a kérelemben fel kell tüntetniük a fennálló apasági vélelmet megalapozó házasság létrejöttének az időpontját, csatolni kell a házassági anyakönyvi kivonatot. Amennyiben a házasság megszűnt, a kérelemhez csatolni kell a házasság megszűnését igazoló okiratot, be kell jelenteni az életközösség megszűnésének az időpontját.

Annak a férfinak aki a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot kíván tenni, meg kell adnia a születési idejét.

A kérelemhez csatolni kell továbbá minden olyan okiratot, amely a kérelem elbírálásának alapjául szolgáló körülmények igazolásához szükséges, kivéve ha az a személyazonosító igazolvánnyal igazolható, figyelemmel arra, hogy a felek a meghallgatáson személyesen kötelesek megjelenni így azok a jegyzőkönyvben rögzíthetők.

A bíróság az idéző végzésben tájékoztatja a feleket a Pp. 301/E §-ban meghatározott feltételekről és jogkövetkezményről.

A bíróság a nemperes eljárás során a kérelmezőket és mindazon személyeket, akiknek hozzájárulása az apai elismerő nyilatkozat teljes hatályához szükséges együttesen hallgatja meg. A bíróság az eljárás során a vélelmezett apa, az anya és a vér szerinti apa meghallgatása útján, a felek egyező nyilatkozata esetén megállapítja, hogy az apaság vélelmének megdöntéséhez szükséges

feltételek fennállnak. A bíróság a vélelem megdöntése során vizsgálja azt is, hogy az apai elismerő nyilatkozat megtételéhez szükséges adatok, feltételek rendelkezésre állnak-e. A bíróság meggyőződik arról, hogy a nyilatkozatot tevő férfi a gyermeknél tizenhat évvel idősebb, továbbá arról, hogy a teljes hatályú nyilatkozat megtételéhez szükséges nyilatkozatot tevők az anya, a törvényes képviselő, szükség esetén a 14. életévet betöltött gyermek jelen legyen. Az apai elismerés a 4:101. §. (5) bekezdésben meghatározott nyilatkozatokkal válik teljes hatályúvá

Amennyiben a meghallgatáson a felek valamelyike nem jelenik meg, a bíróság az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmet elutasítja. A feleknek lehetőségük van azonban arra, hogy a kitűzött meghallgatás időpontját elhalasztását előzetesen közösen kérjék, továbbá igazolási kérelmet is előterjeszthetnek az elmulasztott meghallgatásra figyelemmel. A bíróság ebben a feltételek fennállása esetén a meghallgatást megismétli.

Amennyiben az apai elismerő nyilatkozathoz a szükséges feltételek nem állnak fenn, az apaság vélelmének megdöntésére nincs lehetőség, mert így a gyermek családjogi státusza rendezetlenné válna. Ebben az esetben a bíróság a kérelmet elutasítja. A kérelem jogerős elutasítása esetén azonban a feleknek lehetőségük van arra, hogy igényüket újabb peres vagy nem peres eljárás keretében ismételten előterjessék.

A Ptk 301/E. § . (3) bekezdésében foglaltakra figyelemmel „Ha a bíróság az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmet jogerősen elutasítja, e határozatának jogereje nem zárja ki, hogy a kérelmezők igényüket - a körülmények megváltozása esetén - újból nem peres eljárásban érvényesítsék. A kérelmet elutasító határozat jogereje azt sem zárja ki, hogy a perindításra jogosult személyek igényüket - a Polgári Törvénykönyvben meghatározott szabályok szerint - peres eljárásban érvényesítsék.”

A vélelem megdöntéséhez szükséges feltételek fennállása esetén, a bíróság végzéssel határoz az apaság vélelmének megdöntéséről. A végzéssel szemben fellebbezésnek van helye.

Az apaság véelmének megdöntését követően a bíróság az eljárás során külön jegyzőkönyvben rögzíti az apai az elismerő nyilatkozatot és a szükséges hozzájáruló nyilatkozatokat. Az apai elismerő nyilatkozat jogkövetkezményeiről a nyilatkozat megtétele előtt a bíróság a feleket tájékoztatja. A nyilatkozat megtételére, a jegyzőkönyv felvételére az apaság véelmének megdöntését megállapító végzés jogerőre emelkedését megelőzően is lehetőség van, így az eljárás lefolytatásának a határozat jogerőre emelkedésének hiányában sincs akadálya. Abban az esetben, mennyiben az apaság véelmének megdöntését megállapító határozat nem emelkedik jogerőre, az apai elismerő nyilatkozat hatálytalan. Az apaság véelmének megdöntésére vonatkozó végzés jogerőre emelkedése folytán az elismerő nyilatkozat teljes hatályúvá válik.

A felek közötti megállapodás esetén a gyermek neve apai elismerő nyilatkozaton feltüntetésre kerül. Amennyiben a gyermek nevének meghatározása során a felek között vita van, az nem akadálya az eljárás lefolytatásának, megállapodásának hiányában a Ptk 4:175§ (2) bekezdés alapján, figyelemmel a Ptk. 4:166 §-ban foglaltakra a gyámhatóság dönt.

A bíróság az apaság véelmét megdöntő jogerős határozatot és a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot megküldi az illetékes anyakönyvvezető részére a változás átvezetése végett.

A kérelem illetékköteles, a kérelmezők az 1990. évi XCIII. törvény 39 §. (3) a) pontja, és a 42. § (1) bekezdés g) pontja alapján együttesen 6000- Ft eljárási illeték megfizetésére kötelesek. A teljes személyes költségmentesség és a részleges személyes költségmentesség iránti kérelemre az általános szabályok az irányadók, a Pp. 293. (3) bekezdésben foglaltak jelen eljárásra nem terjednek ki. A bíróság elsődlegesen nyilatkoztatja a feleket a költségek viseléséről, vita esetén mérlegelés útján határoz.